

Duik
in taal!

[vlaams
ta·len·plat·form]
laat talen spreken

TAALTREKKERS

Een aanknopingspunt
voor effectieve taaldidactiek

Moderne Vreemde Talen

spreken

© 2025 | Vlaams Talenplatform

contact@vlaamstalenplatform.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van het departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid.

Projectcoördinatie: dr. Charlotte Maekelberghe

Eindredactie en vormgeving: Rieneke Lammens, Graviteit (www.graviteit.be)

Met dank aan:

Het leerkrachtenteam, om hun kennis en ervaring uit de praktijk te delen:

Tinneke De Bock

Charlien Lampo

Timothy Pareit

De leden van de stuurgroep, voor hun betrokkenheid en waardevolle advies:

Wouter Cambré (dep. O&V)

Kathleen Leemans (GO!)

Christel Op de Beeck (dep. O&V)

Sibylle Van Crombruggen (GO!)

Fauve Van den Berghe (dep. O&V)

Maarten Van Nieuwenhove (POV)

Loes Verheyen (Kath. Ondw. Vlaanderen)

Dilys Vyncke (GO!)

Gelieve deze publicatie te citeren als:

Vlaams Talenplatform. 2025. *Didactisch referentiekader spreekvaardigheid Moderne Vreemde Talen*. Brussel: Vlaams Talenplatform.

Spreeken en mondelinge interactie

1. Zet in op de mondelinge beheersing van talige structuren

Leerlingen die zichzelf vlot willen kunnen uitdrukken in een vreemde taal hebben een voldoende **geautomatiseerde kennis** van woordenschat en vaste uitdrukkingen nodig, die ze op het gebruikelijke spreektempo moeten kunnen produceren. Om verstaanbaar te zijn, is het bovendien belangrijk dat ze zich bewust zijn van typische **klanken** van de vreemde taal. In dit luik ontdek je meer over hoe je op een effectieve manier woordenschat en taalstructuren mondeling kunt inoefenen met je leerlingen.

2. Bied oefenkansen

Spreeken en interageren in de vreemde taal is een complexe vaardigheid, waarbij leerlingen niet alleen moeten nadenken over wat ze zullen zeggen, maar ook over hoe ze zich willen uitdrukken, en dat vaak onder tijdsdruk. In dit luik lees je meer over hoe je leerlingen op een efficiënte manier **herhaaldelijke spreek- en interactiekansen** kunt bieden.

3. Reik strategieën aan

Ook bij spreek- en gespreksvaardigheid is het belangrijk dat leerlingen strategieën kunnen inzetten om hun communicatie in goede banen te leiden. Het gaat dan bijvoorbeeld om **planningsstrategieën** bij voorbereid spreken, maar ook om **compenserende strategieën** zoals vragen om herhaling of omschrijvingen gebruiken als je niet op het juiste woord kunt komen.

4. Zet in op rijke mondelinge interactie

Houd er bij mondelinge interactie rekening mee dat leerlingen over voldoende achtergrondkennis en woordenschat beschikken om een gesprek of discussie te voeren. Organiseer gesprekken met een duidelijk **doel** en denk na over rolverdeling bij groepsgesprekken. Voor vreemdetalenonderwijs in het bijzonder is het ook zinvol om in te zetten op **interculturele vaardigheden**, zodat leerlingen vertrouwd raken met omgangsvormen die eigen zijn aan een andere cultuur.

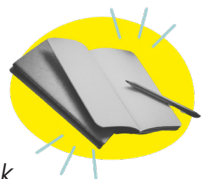
5. Werk aan spreekdurf

Spreekangst (in de vreemde taal) heeft verschillende oorzaken, zowel intern (bijvoorbeeld perfectionisme of de angst om een slechte indruk te maken) als extern (zoals een leerkracht die te veel focust op wat niet goed is of een spreekactiviteit die te uitdagend is). Een **veilig klasklimaat**, een geleidelijke **opbouw** van spreektaken, groeigerichte feedback, een variatie aan spreekactiviteiten en het gebruik van **digitale tools** kunnen de spreekdurf van leerlingen stimuleren.

6. Geef tussentijdse feedback

Feedback is een krachtig instrument om de taalvaardigheid van je leerlingen te verbeteren. Dat geldt niet alleen voor de feedback die je als leerkracht geeft, maar ook voor de feedback die leerlingen geven aan en krijgen van hun medeleerlingen. Een **effectieve feedbackcyclus** bestaat uit feedup, feedback en feedforward: leerlingen weten waar ze naartoe werken, waar ze staan, en hoe ze een volgende stap kunnen zetten. In dit luik lees je meer over effectieve feedback door de leerkracht, effectieve zelfevaluatie en peerfeedback.

1. Zet in op de mondelinge beheersing van talige structuren

1.1. Vlotheid trainen

Spreekactiviteiten bieden een ideale kans om aan vlotheidstraining te doen. Tijdens mondelinge activiteiten oefenen leerlingen op de automatisering van woordenschat en talige structuren, zodat ze die steeds sneller uit hun langetermijngeheugen kunnen ophalen.

Hoe ondersteun ik de mondelinge automatisering van woorden en structuren?

- Zorg voor **herhaling**: Laat leerlingen de doelstructuren herhaaldelijk horen, lezen en zelf (re)produceren via gevarieerde bronnen en werkvormen. Een voorbeeld van herhaalde input en output vind je in het praktijkvoorbeeld hieronder.
- Bouw op van **receptieve naar reproductieve en productieve** activiteiten:
 - **Receptief**: Leerlingen komen in contact met de doelwoordenschat of doelstructuur via lees- of luisterteksten, concrete objecten, afbeeldingen of klassikale instructie. Hierbij is het belangrijk dat leerlingen de link tussen de vorm en de betekenis van de doelstructuren meteen kunnen detecteren.
 - **Reproductief**: Leerlingen reproduceren de doelstructuren, bijvoorbeeld door de leerkracht na te zeggen, een tekst of zin voor te lezen of een korte dialoog voor te lezen in de doeltaal.
 - **Productief**: Leerlingen maken zelf zinnen met de doelstructuren binnen een betekenisvolle context.
- Bouw bij productieve activiteiten op van **gestuurde naar geleide en – afhankelijk van het gevraagde beheersingsniveau – ook vrije** activiteiten (Kwakernaak 2015: 236–241):
 - **Gestuurd**: De inhoud van de spreekactiviteit wordt voorgegeven, leerlingen focussen enkel op de productie van een vorm (bv. eten bestellen in een restaurant aan de hand van een menukaart).
 - **Geleid**: Leerlingen krijgen informatie over het verloop van een specifieke situatie, maar krijgen meer formuleringsvrijheid (bv. aan de hand van afbeeldingen of trefwoorden een restaurantbezoek naspelen).
 - **Vrij**: Leerlingen worden zowel qua inhoud als formulering vrij gelaten (bv. hun beste/slechtste restaurantervaring vertellen). Moedig hen wel aan om de woordenschat en structuren te gebruiken die ze eerder ingeoeft hebben, zodat ze niet terugvallen op eenvoudigere patronen. Afhankelijk van het gevraagde beheersingsniveau kunnen leerlingen hiervoor ondersteunende middelen gebruiken, zoals een spreekkader.

- Werk toe naar productie op **spreektempo**. In tegenstelling tot schriftelijke activiteiten moeten leerlingen in mondelinge interactie in staat zijn om woorden en structuren op spreektempo te produceren. Die vlotheid kun je trainen door leerlingen herhaaldelijk dezelfde output te laten produceren in een steeds kortere tijdspanne. Werk hiervoor met woorden en structuren die leerlingen al voldoende onder de knie hebben.

Praktijkvoorbeeld: opbouw van een mondelinge activiteit

In de les Frans wil de leerkracht leerlingen laten vertellen over hun laatste vakantie. Het is de bedoeling dat ze de *passé composé* gebruiken en woordenschat rond hobby's en vrije tijd, eten, het weer, enzovoort. Hoewel ze die structuren en woorden al eerder gezien hebben, merkt de leerkracht dat het gesprek moeilijk op gang komt.

Daarom pakt die het de volgende keer anders aan: leerlingen krijgen verschillende fragmenten te horen waarin verteld wordt over de vakantie van een bekende persoon. De leerlingen lezen mee met de transcriptie. Achteraf proberen ze te raden wiens vakantie net omschreven werd – dat kunnen bekende (Franstalige) artiesten, sporters of historische figuren zijn. Daarna categoriseren ze verschillende woorden en structuren uit het lees- of luisterfragment: welke zinnen gaan over eten? Vrije tijd? Het weer? Hoe zeg je dat je iets gedaan/gegeten/bezocht hebt? (**= receptief**).

In een volgende stap reproduceren leerlingen enkele zinnen uit het fragment op basis van de transcriptie. De leerkracht stelt vragen: 'Wie heeft Parijs bezocht? Welke stad heeft Angèle bezocht?' (**= reproductief**). Tijdens deze fase geeft de leerkracht ook feedback op de uitspraak van leerlingen.

Daarna vormen leerlingen twee kringen: één groep vormt de buitenkring, de andere groep de binnenkring. Leerlingen in de binnenkring stellen vragen rond het thema vakantie aan de leerling die tegenover hen staat in de buitenkring. Op teken van de leerkracht schuiven de leerlingen in de buitenkring een plaats op en beantwoorden ze een nieuwe set vragen. De leerkracht differentieert in ondersteuning: leerlingen kunnen de vragen stellen met of zonder hulpkaartjes (**= reproductief/productief**). Ook de hulpkaartjes zelf kunnen op verschillende niveaus gemaakt worden: met zinnen, omschrijvingen of trefwoorden, in het Nederlands of in het Frans. Tijdens de activiteit loopt de leerkracht rond en geeft die gerichte feedback op de woordenschat en de talige structuren die relevant zijn voor de opdracht.

Tot slot zetten leerlingen de stap naar een meer productieve spreekactiviteit. Afhankelijk van het niveau van de klasgroep kiest de leerkracht voor een meer geleide of vrije spreekactiviteit. In de geleide variant krijgen leerlingen elk een kaartje met trefwoorden die een fictieve vakantie beschrijven (bv. *Italie – plage – pizza – pluie – musée*). Leerlingen vertellen hun 'vakantieverhaal' aan een medeleerling. Na enkele minuten wisselen ze van gesprekspartner en vertellen ze het vakantieverhaal van hun vorige gesprekspartner na, zonder de trefwoorden opnieuw te zien (**= productief – geleid**). In de tweede variant brengen leerlingen een eigen vakantiefoto mee naar de klas, of krijgen ze een foto of postkaartje van de leerkracht. Ze presenteren kort hun vakantieverhaal in kleine groepjes. De luisteraars stellen vragen over het verhaal (**= productief – vrij**).

Hoe herhalen?

Herhaling is een belangrijke voorwaarde om woorden en talige structuren te verankeren in het langetermijngeheugen. Herhaling houdt in dat leerlingen meerdere keren moeten worden blootgesteld aan een (nieuw) woord en dat ze er op meerdere momenten actief aan de slag mee gaan.

- **Spreid herhalingsmomenten in de tijd:** Gebruik de oefentijd die je gewoonlijk zou voorzien voor de eerste oefensessie en verspreid die over meerdere momenten (Surma et al. 2019: 141). In plaats van één uur rond nieuwe woorden en structuren te werken, kun je dus bijvoorbeeld op drie verschillende momenten twintig minuten tijd besteden aan een set van woorden of een specifieke structuur.
- **Laat steeds groter wordende intervallen tussen oefenmomenten:** Een eerste herhalingsmoment kan bijvoorbeeld enkele dagen na de eerste introductie vallen, waarna het tweede herhalingsmoment pas enkele weken later volgt. Die werkwijze wordt ook *spaced repetition* genoemd.
- **Maak een doordachte selectie:** Focus in eerste instantie op een kleinere set van hoogfrequente woorden of structuren die je door het jaar heen meerdere malen aan bod kunt laten komen.

Praktijkvoorbeeld: spreekcarrousel

De leerkracht verdeelt de klas in kleine groepjes. Elke leerling krijgt een kaart met een simpele spreekopdracht die aansluit bij het thema waarrond ze op dat moment werken – bijvoorbeeld en afbeelding of voorwerp in het klaslokaal omschrijven, iets vertellen over een klasgenoot, een mening geven over een bepaald onderwerp, enzovoort. Om beurt voeren leerlingen hun opdracht uit en zodra ze klaar zijn, geven ze de kaarten door tot de leerkracht stop zegt. Daarna voeren ze de opdracht uit van de kaart die ze nu vasthouden. Ze herhalen die cyclus meerdere keren, zodat ze dezelfde opdrachten verschillende keren uitvoeren (Newton & Nation 2021: 151).

Verder lezen

- Lees meer over het introduceren, verankeren en herhalen van nieuwe woordenschat in het referentiekader woordenschat.
- In het handboek Woordenschat leren in een vreemde taal gaat Elke Peters dieper in op effectieve manieren om woordenschat aan te leren en te toetsen.
- In het handboek Didactiek van het vreemdetalenonderwijs van Erik Kwakernaak vind je oefeningenreeksen waarin mondeling gewerkt wordt rond verschillende aspecten van de vreemde taal (onder meer woordenschat, grammatica, register).
- In het handboek The Language Teacher Toolkit van Steve Smith en Gianfranco Conti vind je heel wat werkvormen om vlot en spontaan spreken in de vreemde taal te stimuleren.

1.1. Uitspraak trainen

Om verstaanbaar te zijn in de vreemde taal, is het belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van klanken die kenmerkend zijn voor die taal. Onderzoek suggereert immers dat uitspraakbeheersing ook een positief effect heeft op luister-, lees- en schrijfvaardigheid in de vreemde taal (Walter: 2008).

Wat zijn algemene aandachtspunten?

- **Selecteer gericht:** Focus op klanken die een effect hebben op de betekenis van een woord als ze verkeerd uitgesproken worden, zoals in de minimale paren *bad-bed*, *bon-bonne* en *zahlen-zählen*. Ook fenomenen als *liaison* in het Frans kun je aan bod laten komen, aangezien die een moeilijkheid kunnen vormen bij luistervaardigheid.
- **Introduceer nieuwe woorden mondeling:** Wanneer je nieuwe woorden introduceert, laat leerlingen dan meteen ook luisteren naar de uitspraak ervan.
- **Koppel aan een betekenisvolle context:** Selecteer oefenmateriaal dat gelinkt is aan de teksten en woordenschat waarrond je op dat moment aan het werken bent in de klas.
- **Zet in op korte oefenmomenten:** Om de uitspraak van typerende klanken te automatiseren, is het effectiever om meerdere korte oefenmomenten in te plannen.

Uitspraak: oefeningentypes

Activiteiten die inzetten op klankherkenning:

- **Minimale paren:** Lees een aantal minimale paren voor zoals *joie-choix* en herhaal dan een van de twee woorden. Laat leerlingen omcirkelen welk woord ze gehoord hebben.
- **Contrasterende klanken:** Lees een reeks woorden voor waarin telkens twee verschillende klanken gebruikt worden (bv. <u> vs. <ü> in het Duits). Laat leerlingen hun linkerhand opsteken wanneer ze de <u> horen en hun rechterhand bij de <ü>.
- **Rijmwoorden:** Leerlingen krijgen een lijstje van woorden met verschillende eindklanken. Lees zelf een reeks woorden voor, en laat sommigen rijmen met een woord uit het lijstje van de leerlingen. Leerlingen duiden nadien aan welke woorden met elkaar rijmen.
- **Onuitgesproken letters:** Geef leerlingen een aantal korte zinnen waarvan sommige woorden onuitgesproken letters bevatten. Lees de zin voor en laat leerlingen die letters onderstrepen.
- **Onbekende woorden:** Lees een lijstje voor met (korte) woorden die leerlingen waarschijnlijk nog niet kennen. Leerlingen luisteren naar de woorden en proberen de klanken correct te transcriberen.

Activiteiten die inzetten op klankanalyse:

- Modelleer hoe je een specifieke klank uitspreekt, eventueel in combinatie met een afbeelding waarin je toont waar de tong zich bevindt als je de klank vormt. Laat leerlingen de klank reproduceren.
- Zoek de fout: Lees een zin of korte tekst voor waarin je een typische uitspraakfout maakt. Laat leerlingen zoeken naar het woord dat je fout hebt uitgesproken en vraag hen om jou te verbeteren.
- Vergelijken: Laat leerlingen een klank in het Nederlands vergelijken met een gelijkaardige – maar toch verschillende – klank in de vreemde taal (bv. Nederlands *wijn* vs. Duits *Wein*).

Activiteiten die inzetten op klankproductie:

- Laat leerlingen korte teksten of dialogen voorlezen waarin een specifieke klank meerdere keren voorkomt. Wissel eventueel af met korte tongtwisters.
- 'Zoek iemand die...': Geef leerlingen kaartjes met een fictieve persoonsomschrijving. Geef ze een tweede kaart met een checklist: zoek iemand die voetbal speelt, iemand die graag spaghetti eet, enzovoort. Leerlingen lopen door de klas en stellen vragen aan hun medeleerlingen. Zorg ervoor dat specifieke klanken vaker aan bod komen als je de kaartjes opstelt.

Op zoek naar meer inspiratie? In het handboek *Breaking the sound barrier* van Gianfranco Conti vind je meer activiteiten om rond het klanksysteem van een vreemde taal te werken.

Nuttige links: uitspraak trainen met AI

Je kunt ook (AI-gebaseerde) tools zoals MS Reading progress of Google Read Along inzetten om leerlingen te laten oefenen op de uitspraak en het intonatiepatroon van een vreemde taal. Leerlingen lezen een tekst hardop voor, waarna de tool feedback geeft.

2. Bied oefenkansen

Onderzoek toont aan dat meerdere oefenkansen een positief effect hebben op spreekvaardigheid en spreekdurf, vooral voor presentaties (van Ginkel et al. 2015).

Wat zijn de voordelen van meerdere oefenkansen?

- De **cognitieve belasting** verlaagt: Leerlingen zijn bijvoorbeeld al vertrouwd met wat ze willen zeggen en kunnen zich meer focussen op hoe ze de inhoud formuleren.
- Kennis van woordenschat en taalstructuren wordt verder **geautomatiseerd**.
- **Spreekdurf** wordt groter, zeker als leerlingen eerst in duo's of kleine groepjes spreek-oefeningen uitvoeren.
- Er zijn meer kansen om **feedback** te geven en die feedback meteen toe te passen in een nieuwe oefenkans.

Hoe kan ik op een efficiënte manier meerdere oefenkansen geven?

- Onderzoek bij studenten hoger onderwijs toont dat de meeste leerwinst plaatsvindt tussen de **eerste en de tweede** presentatie. Bij een derde presentatie vlakten de prestaties van studenten al af (van Ginkel et al. 2015).
- Gebruik **werkvormen** waarbij meerdere leerlingen parallel en herhaaldelijk aan het woord komen. Dat kan op een laagdrempelige manier, bijvoorbeeld door leerlingen per twee te laten discussiëren en klassikaal terug te koppelen of via werkvormen die wat meer organisatie vergen, zoals een doorschuiftafel, een posterpresentatie of een beurs met standjes (Van den Branden & Vanbuel 2023).
- Zet **digitale hulpmiddelen** in. Laat leerlingen bijvoorbeeld een presentatie eerst thuis opnemen, zodat ze daarop al (peer)feedback kunnen krijgen voordat ze moeten presenteren in de klas. Ook opdrachten waarvoor leerlingen een audio-opname of vlog moeten maken, of een YouTube- of TikTokfilmpje in elkaar moeten steken, kunnen thuis voorbereid en in de klas verder op punt worden gezet.

Hoe vermijd ik dat leerlingen een presentatie op voorhand vanbuiten leren?

Er zijn verschillende redenen waarom leerlingen hun presentatie vanbuiten leren:

- **Angst om fouten te maken:** Een tekst memoriseren is voor sommige leerlingen een manier om met spreekangst om te gaan. Het is mogelijk dat ze denken dat een goede presentatie volledig foutloos moet zijn, zonder enige vorm van hapering.
- **Gebrek aan mondelinge taalbeheersing:** Als leerlingen vooral schriftelijke activiteiten rond een thema uitgevoerd hebben, kan de stap naar een mondelinge activiteit groot zijn. Leerlingen beheersen woordenschat en talige structuren dan nog niet voldoende om ze mondeling, op spreektempo, te produceren.

- **Te uitdagende taak:** Het is mogelijk dat leerlingen bij een spreekactiviteit op te veel zaken tegelijk moeten focussen, waardoor de cognitieve belasting nog te hoog is. Een tekst memoriseren is dan een manier om toch al een aspect van de presentatie onder controle te kunnen houden.

Hoe kun je dan vermijden dat leerlingen hun toevlucht nemen tot vanbuiten leren?

- **Werkaanbewustzijn:** Toon leerlingen dat spontaan taalgebruik vaak *false starts*, haperingen of herhalingen bevat – ook bij moedertaalsprekers. Wees dus duidelijk over je verwachtingen bij voorbereide spreekactiviteiten. Ook de minimumdoelen laten herhalingen en haperingen toe. Wijs je leerlingen erop dat een vanbuiten geleerde presentatie vaak moeilijk te volgen is voor een toehoorder: je spreekt te snel, gebruikt te moeilijke woorden of loopt vast wanneer je niet op het juiste woord kunt komen.
- **Oefen op compenserende strategieën:** Laat leerlingen specifiek oefenen op omschrijven en herformuleren als compenserende strategieën, zodat ze zich zelfzekerder voelen als ze zelf aan het woord zijn (zie [Luik 3](#)).
- **Bouw mondelinge activiteiten op:** Zet voorafgaand in op korte mondelinge oefeningen die leerlingen voorbereiden op een spreekopdracht, zodat relevante structuren al ingeoefend en geautomatiseerd zijn.
- **Laat in de les voorbereiden:** Geef een beknopte spreekopdracht die leerlingen in de les voorbereiden. Ondersteun leerlingen bij die voorbereiding, bijvoorbeeld door zelf te modelleren hoe je kaartjes met steekwoorden opstelt.
- **Wissel voorbereid en onvoorbereid spreken af:** Laat leerlingen binnen dezelfde spreekopdracht voorbereid en onvoorbereid spreken. Combineer bijvoorbeeld een presentatie met vragen uit het publiek of laat leerlingen eerst een dialoog houden op basis van de voorbereiding die ze thuis maakten. Vraag hen nadien om een tweede onvoorbereide dialoog te voeren op basis van enkele steekwoorden die je hen meegeeft.

3. Reik strategieën aan

Net zoals bij andere vaardigheden zijn leerlingen ook voor spreek- en gespreksvaardigheid gebaat bij een **proces-gerichte aanpak**. Dat houdt onder andere in dat leerlingen ondersteuning krijgen als ze hun voorbereid spreken plannen, maar ook dat ze compenserende strategieën leren inzetten in hun communicatie.

Wat zijn nuttige strategieën bij voorbereid spreken?

- **Doelen stellen:** Leerlingen denken na over wat ze willen bereiken met hun presentatie, voor welk doelpubliek ze spreken, wat de vormvereisten zijn van hun presentatie, enzovoort.
- **Informatie verzamelen en organiseren:** Leerlingen denken na over wat ze willen zeggen, waar ze die informatie kunnen vinden, hoe ze die informatie samenbrengen, enzovoort.
- **Ontwerpen:** Leerlingen kunnen hun ideeën omzetten in woorden, eventueel met behulp van sleutelwoorden, een spreekkader of aanvulzinnen.

Praktijkvoorbeeld: een pitch plannen

Voor het vak Engels moeten leerlingen een korte *elevator pitch* over zichzelf geven. Ze krijgen tijdens de les tijd om hun pitch voor te bereiden. De les start met een korte uitleg over wat een *elevator pitch* is. De leerkracht toont enkele goede voorbeelden van pitches van jonge ondernemers. In kleine groepjes analyseren leerlingen de pitches: wat maakt ze overtuigend? Welke woorden en uitdrukkingen gebruiken de sprekers? Wat merk je op aan hun houding? Hoe wordt de aandacht vastgehouden? De leerkracht vat de succescriteria samen in een aantal categorieën en noteert ze op het bord. In een tweede stap wordt ingegaan op de typische opbouw van een pitch. Op basis van de modelvoorbeelden wordt er klassikaal een schema opgesteld. Tot slot brengt de leerkracht ook al een aantal talige structuren onder de aandacht die leerlingen kunnen gebruiken in hun eigen pitch.

Leerlingen krijgen de opdracht om een korte pitch voor te bereiden voor een uitwisselingsprogramma, een jobbeurs of een minionderneming. Als ondersteuning modelleert de leerkracht hoe die zelf ideeën zou verzamelen: *What are three things that make me/my project unique? What do I want people to remember about me? What am I passionate about? What are my goals?* De leerlingen krijgen daarna een werkblad met dezelfde vragen om hen te helpen tijdens de brainstorm. Leerlingen die elkaar goed kennen wisselen hun voorbereiding uit en vullen verder aan waar nodig. Ze sluiten hun voorbereiding af door de informatie uit hun brainstorm aan te vullen in het tekstschema dat ze klassikaal hebben opgesteld.

Merk je dat je leerlingen moeite ondervinden met lichaamstaal? Laat hen dan ook al tijdens de voorbereiding rekening houden met gestiek en mimiek: hoe kan ik deze boodschap op een zo overtuigend mogelijke manier overbrengen? Met welke zaken moet ik rekening houden?

Wat zijn compenserende strategieën?

Compenserende strategieën helpen leerlingen om een gesprek gaande te houden of om niet vast te lopen als ze een woord of uitdrukking in de doeltaal niet kennen. Die strategieën omvatten onder andere een woord kunnen omschrijven, gebaren inzetten, hulp of verduidelijking vragen, en intonatie en lichaamstaal inzetten.

Praktijkvoorbeeld: compenserende strategieën inoefenen

Omschrijven (met *Time's up*): De leerkracht selecteert afbeeldingen van een gevarieerde set van concrete woorden. De leerlingen vormen teams. In de eerste ronde bekijkt een leerling uit het team een afbeelding en probeert die zo goed mogelijk te omschrijven zonder het woord te noemen. De andere leerlingen uit het team raden het woord. Ze krijgen hiervoor 1 minuut tijd en per geraden kaartje krijgen ze 1 punt. In de volgende rondes werken leerlingen met dezelfde woordenset. In ronde 2 beelden ze het woord uit, in ronde 3 mogen leerlingen maar 1 woord kiezen om de afbeelding te omschrijven. Als leerlingen het woord niet kunnen raden, gaan ze over naar het volgende kaartje.

Een gesprek gaande houden: Een nuttige techniek om een gesprek gaande te houden is door de formule 'V → KA + EI' te gebruiken: Een vraag (V) wordt gevolgd door een kort antwoord (KA) en extra informatie over het antwoord (EI). Als iemand bijvoorbeeld vraagt: "Hoe lang ben je op reis geweest?", kun je antwoorden "2 weken, maar dat vond ik eigenlijk te kort". Op die manier kan de andere spreker opnieuw inpikken en een volgende vraag stellen (gebaseerd op Newton & Nation 2021: 151).

Vragen om verduidelijking: De leerkracht leest een tekst hardop voor. De leerlingen weten dat ze nadien vragen moeten beantwoorden over de tekst. Hun opdracht is om ervoor te zorgen dat ze de inhoud van de tekst goed begrijpen voordat de leerkracht het einde van de tekst bereikt heeft. Vooraf schrijft de leerkracht enkele nuttige zinnen of structuren op het bord die leerlingen kunnen gebruiken om een spreker te onderbreken of om verduidelijking te vragen. Tijdens het lezen gaat de leerkracht soms opzettelijk te snel of mompelt hij bepaalde stukken. Zo worden leerlingen gestimuleerd hem te onderbreken en om herhaling of verduidelijking te vragen (gebaseerd op Newton & Nation 2021: 151).

Herformuleren: Leerlingen krijgen een aantal zinnen in het Nederlands die ze niet letterlijk naar de doeltaal kunnen vertalen (bv. "Ik had zoiets van, niet met mij!"). In kleine groepjes denken ze na over andere manieren waarop ze de zin in het Nederlands zouden kunnen formuleren. Op basis van die formuleringen zoeken ze naar een betere Engelse vertaling (gebaseerd op Kwakernaak 2015).

Hulp vragen: Geef leerlingen bij een dialoogje bijkomende instructies die de andere leerling niet ziet, zoals "Lees deze zin heel stil/snel/onduidelijk". De andere leerling zet een strategie in om te kunnen begrijpen wat er gezegd werd. Wissel de rollen om en laat leerlingen achteraf evalueren welke strategie het beste werkte.

Intonatie en lichaamstaal inzetten: Laat leerlingen een script of dialoog voorlezen met aandacht voor intonatie, expressie en ondersteunende gebaren. Ze mogen hierbij overdrijven.

Redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben recht op redelijke aanpassingen, zodat zij met de nodige ondersteuning dezelfde doelen kunnen halen als andere leerlingen. Dat houdt onder andere in dat zij (spreek)opdrachten mogen uitvoeren met ondersteunende hulpmiddelen,

zoals een steekkaart met kernwoorden. Die talige hulpmiddelen zijn een strategie die alle leerlingen moeten kunnen inzetten en die ze ook kunnen afbouwen als ze er geen nood meer aan hebben. Voor vragen rond redelijke aanpassingen in taalvakken kun je terecht bij de pedagogische begeleidingsdiensten. [Deze pagina](#) van het project Proev biedt meer informatie over gedifferentieerd evalueren.

Hoe reik ik strategieën aan?

- **Wijs op het nut van een strategie:** Laat leerlingen bijvoorbeeld ervaren dat een compenserende strategie – zoals iemand vragen om trager te spreken – kan helpen om de communicatie vlotter te laten verlopen.
- **Modelleer de strategie:** Toon hoe je zelf bijvoorbeeld een brainstorm voor een spreekactiviteit zou aanpakken.
- **Oefen de strategie in:** Laat leerlingen een strategie inoefenen zodat ze die op termijn zelfstandig kunnen inzetten. Voorbeelden zijn een mindmap om te brainstormen, of een omschrijving gebruiken als ze niet op een woord kunnen komen.
- **Reflecteer over de strategie:** Laat leerlingen achteraf stilstaan bij hun aanpak en de manier waarop ze de strategie hebben ingezet.

Praktijkvoorbeeld: dialoog met improvisatie

Bij veel dialogen weten leerlingen op voorhand waar ze zich aan kunnen verwachten: er wordt al aangegeven hoe hun gesprekspartner zal antwoorden of het verloop van het gesprek wordt meegegeven. Hoewel die oefeningen zinvol zijn om talige structuren te automatiseren, vereisen ze niet noodzakelijk compenserende strategieën. In een authentieke situatie kunnen leerlingen immers niet volledig voorspellen hoe hun gesprekspartner zal antwoorden en moeten ze dus op het moment zelf kunnen inspelen op wat hun gesprekspartner zegt.

Daarom combineren leerlingen in deze variant een voorbereide dialoog volgens een vast stramien met een stukje improvisatie. Een van de gesprekspartners trekt tijdens het gesprek een kaartje met een onverwachte vraag of situatie. In een dialoog rond een restaurantbezoek kan het bijvoorbeeld gaan om een nieuw drankje vragen omdat je je glas omgestoten hebt, laten weten dat je eten koud is, of de ober vragen om naar een andere tafel te verhuizen. Bij een winkelbezoek kan de verkoper een compliment geven over de outfit van de klant, kan de klant vragen of ze ook accessoires verkopen die bij een kledingstuk passen, enzovoort.

Verder lezen

Wil je meer lezen over strategie-instructie bij de andere vaardigheden? Bekijk dan de referentiekaders rond [lezen](#), [luisteren](#) en [schrijven](#).

Ben je op zoek naar korte werkvormen om bijvoorbeeld rond zelfverzekerd spreken en effectieve lichaamstaal te werken? Het [presentatiespel](#) van Maarten van der Meulen en Jolien Strous bestaat uit een set van speelkaarten waarmee leerlingen een deelaspect van een presentatie kunnen oefenen. Het spel is gericht op presenteren in het Nederlands, maar kan ook aangepast worden naar spreekoefeningen voor een vreemde taal.

4. Zet in op rijke mondelinge interactie

Mondelinge vaardigheden van leerlingen worden niet enkel gestimuleerd door monologisch te spreken, maar vooral ook in interactie, zowel met de leerkracht als met andere leerlingen.

Hoe haal je meer uit je interactie met leerlingen?

Onderzoek toont dat veel interactiepatronen in de (vreemdetalen)klas zich beperken tot een vaste structuur: (i) de leerkracht stelt een (gesloten) vraag, (ii) de leerling geeft een antwoord, (iii) de leerkracht evalueert het antwoord (Hall 2003). Hoewel dat patroon een startpunt kan zijn voor beginnende taalleerders, laat het weinig ruimte voor betekenisvolle interactie die taalverwerving stimuleert. Op deze manieren kun je nog meer halen uit je interactie met leerlingen:

- **Herhaal en herformuleer een antwoord:**
We should use less plastic – Yes, reducing plastic waste is a good idea.
- **Ga verder in op een antwoord:** *Can you think of specific ways to reduce plastic waste?*
- **Speel een antwoord terug naar de hele klas:**
J'aime la musique classique – Ah, la musique classique ; qui d'autre aime ça ?
- **Lok een rijkere herformulering uit:** *Ich finde das Buch interessant – Interessant? Meinst du spannend, oder informativ, oder komisch...?*

Hoe laat je alle leerlingen aan het woord?

- **Geef bedenktijd:** Geef je leerlingen even tijd om een antwoord in hun hoofd te formuleren, en laat hen daarna eventueel per twee overleggen. Duid dan willekeurig leerlingen aan om op de vraag te antwoorden.
- **Ongevraagd aanduiden:** In plaats van enkel leerlingen aan het woord te laten die hun hand opsteken, kun je leerlingen ook ongevraagd aanduiden. Op de website www.proev.be vind je enkele [tips](#) om zo veel mogelijk uit de antwoorden van leerlingen te halen als je ze ongevraagd aanduidt.
- **Benut tools** om leerlingen tegelijk te laten antwoorden. Denk bijvoorbeeld aan wisbordjes, digitale quizen, kaartjes die leerlingen in de lucht moeten steken, enzovoort.
- **Creëer een veilig klasklimaat:** Een belangrijke randvoorwaarde voor rijke interactie is dat leerlingen positief aangemoedigd worden om het woord te nemen en daarbij ook fouten durven maken. Beloon leerlingen die in de doeltaal een antwoord geven, ook al maken ze (nog) fouten. Geef aan dat antwoorden van leerlingen waardevol zijn door er via *follow-up*-vragen verder op in te gaan, of door te verwijzen naar eerdere antwoorden.

Praktijkvoorbeeld: praten over eten (basis)

In een lessenreeks rond het thema voeding moeten leerlingen een **klasmaaltijd plannen** (bijvoorbeeld een ontbijt, picknick of eten voor een feestje). Ze werken naar die opdracht toe via verschillende vormen van interactie:

- Leerlingen herhalen de basiswoordenschat eerst per twee aan de hand van een korte activiteit waarbij ze de inhoud van een koelkast aan elkaar beschrijven. Ze oefenen tegelijk op het gebruik van telwoorden en onbepaalde voornaamwoorden, zoals *some/any, ne..pas/plusieurs, einige/viele*, enzovoort.
- Leerlingen voeren een klas-enquête over eetgewoonten uit aan de hand van een vragenfiche die de leerkracht opgesteld heeft en verzamelen antwoorden in de klas. Zo oefenen ze herhaaldelijk dezelfde talige structuren en woordenschat in.
- De leerkracht koppelt klassikaal terug: *Wordt er veel ontbeten? Wat eten de meeste leerlingen als ontbijt? Bestellen we vaak eten? Eten we veel fast food?* Op basis van de gegevens uit de klas-enquête kiezen leerlingen in kleine groepjes welke activiteit ze willen organiseren: een ontbijt, picknick, foodtruckfestival, diner ...
- Leerlingen stellen in hun groepjes een boodschappenlijst op. Elk groepje krijgt een budget en elke leerling in het groepje krijgt een rol: de voorkeuren-expert bekijkt de gegevens uit de klas-enquête en zorgt dat iedereen akkoord gaat met het aanbod, de budgetbeheerder weet de prijzen van producten en waakt over het budget, en de voedingsdeskundige weet alles over gezonde en evenwichtige voeding, zodat het aanbod gevarieerd is. Leerlingen wisselen hun informatie uit en stellen zo samen het boodschappenlijstje op. Om die uitwisseling te ondersteunen, kunnen leerlingen gebruik maken van een spreekkader met zinnen zoals *That's too expensive, we could choose (...)*.
- In een laatste stap stellen leerlingen de klasactiviteit voor aan hun medeleerlingen. Achteraf kunnen leerlingen stemmen op de activiteit die hen het meest aanspreekt.

Praktijkvoorbeeld: praten over eten (gevorderd)

In een lessenreeks rond het thema voeding gaan leerlingen in **discussie over de toekomst van voeding**. Op het einde van de lessenreeks voeren ze in kleine groepjes een discussie over kweekvlees.

- Bij de start van de lessenreeks hangt de leerkracht korte teksten en beelden in de klas rond verschillende onderwerpen die te maken hebben met voedsel van de toekomst, zoals genetisch gemanipuleerde producten, kweekvlees, producten op basis van insecten of algen, maaltijdshakes, veganistische voeding, enzovoort.
- Leerlingen lopen rond langs de teksten, noteren wat ze zien en lijsten de voor- en nadelen van het product op. Daarna koppelt de leerkracht klassikaal terug: *Welke innovaties vinden ze het meest realistisch? Wat zouden leerlingen zelf proberen, wat zeker niet?*
- In een volgende stap krijgen leerlingen meer informatie over kweekvlees: ze lezen enkele teksten en/of bekijken een videofragment. Daarna verzamelen ze informatie over de verschillende argumenten voor en tegen de productie van kweekvlees.

- Tot slot gaan leerlingen in discussie over het onderwerp. Ze krijgen een specifieke casus: een familiebedrijf dat traditionele rundvleesburgers verkoopt, overweegt om kweekvlees te produceren. Leerlingen worden in groepjes verdeeld en elk groepje krijgt een specifieke rol: de wetenschapper, de milieuactivist, de boer en de consument. Elk groepje verzamelt en verdedigt de standpunten van hun personage.
- Na de voorbereiding worden de groepjes opnieuw ingedeeld, zodat elke rol vertegenwoordigd is. Elke leerling verdedigt het standpunt van zijn of haar personage.

Praktijkvoorbeeld: interculturele vaardigheden

Dit praktijkvoorbeeld is gebaseerd op een werkvorm uit het boek *Didactiek van het vreemdetalenonderwijs* (Kwakernaak 2015: 237).

- Bij de start van de les bekijken of beluisteren leerlingen twee dialogen waarin een gelijkaardige situatie plaatsvindt, bijvoorbeeld een vrouw die met veel bagage op de trein stapt en die hulp nodig heeft om alles in het bagagerek te plaatsen. In de eerste versie vraagt ze aan een vriend om haar te helpen, in de tweede versie spreekt ze een onbekende medepassagier aan. Leerlingen noteren welke verschillende talige structuren in de twee versies gebruikt worden om het verzoek uit te spreken. Naargelang de taal die onderwezen wordt kan hier worden gefocust op hoe je op verschillende manieren vragen stelt, hoe je modale werkwoorden en beleefdheidsvormen gebruikt, enzovoort.
- In een volgende stap oefenen leerlingen op het mondeling formuleren van de verschillende structuren. Ze krijgen verschillende alledaagse situaties voorgeschoteld (bijvoorbeeld: je bent op uitstap en je wil informeren wat er vandaag op het programma staat; je hebt een drankje gemorst aan tafel; je vraagt de weg naar het station). Voor elke situatie formuleren ze een formele en informele versie.
- In een laatste stap voeren leerlingen een korte dialoog op aan de hand van een situatiekaart met trefwoorden. De dialoogjes koppelen terug naar situaties die ze eerder al inge-oefend hebben (bijvoorbeeld: op restaurant gaan, de weg vragen, inlichtingen vragen), zodat ze de woordenschat en talige structuren opnieuw herhalen. Deze keer voeren ze twee versies van de dialoog op: één versie waarin ze onder vrienden zijn, en een andere versie waarbij ze hun gesprekspartner niet kennen.

5. Werk aan spreekdurf

Sommige leerlingen worstelen met spreekangst, zowel in hun moedertaal als in de vreemde taal. Die spreekangst heeft verschillende oorzaken:

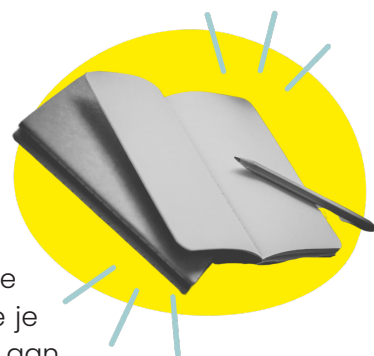

- **Interne factoren:** De leerling is perfectionistisch, schat zijn eigen taalcompetenties te laag in, vergelijkt zichzelf met medeleerlingen, of heeft angst om geëvalueerd te worden.
- **Externe factoren:** De leerkracht focust te veel op wat niet goed is, of er heerst een onveilig klasklimaat waarbij leerlingen groepsdruk ervaren of te kritisch zijn tegenover elkaar.
- **Perceptie van de vreemde taal:** Leerlingen zien het nut van de vreemde taal niet in, zijn niet gemotiveerd om de vreemde taal te spreken, of voelen zich onzeker bij uitspraak.
- **Aard van de taak:** De taak is te uitdagend of weinig motiverend.

Omdat spreekangst een complex fenomeen is, bestaat er geen eenduidige aanpak om die te overwinnen. Wel keren er in onderzoek enkele tips terug:

- **Veilig klasklimaat:** Creëer een positief en veilig klasklimaat waarin leerlingen durven fouten maken. Laat ze ook reflecteren over hun eigen sterktes en zwaktes rond spreekvaardigheid, zodat ze persoonlijke doelen kunnen stellen en na spreekactiviteiten hun vooruitgang in kaart kunnen brengen.
- **Input:** Zorg dat leerlingen over de nodige talige bouwstenen beschikken om de spreektaak uit te voeren. Zet in op compenserende strategieën die hen kunnen helpen wanneer ze niet op het juiste woord kunnen komen. Lees meer over de mondelinge beheersing van talige structuren onder [Luik 1](#) en het gebruik van compenserende strategieën onder [Luik 3](#).
- **Opbouw:** Bouw spreektaken geleidelijk op: start met taken waarvoor leerlingen in duo's of kleine groepjes werken rond vertrouwde thema's. Afhankelijk van de doelen die je vooropstelt, kun je stap voor stap toewerken naar spreekactiviteiten rond minder vertrouwde thema's, voor een groter publiek en met minder voorbereidingstijd. Lees meer over oefenkansen onder [Luik 2](#).
- **Feedback:** Geef leerlingen gedoseerde en groeigerichte feedback. Lees meer over effectieve feedback onder [Luik 6](#).
- **Variatie:** Het type activiteit dat spreekangst uitlokt verschilt van leerling tot leerling. Wissel daarom af tussen creatieve spreekopdrachten, theater- en improvisatieactiviteiten, informatiekloofactiviteiten, persoonlijke discussies en spreekactiviteiten waarvoor leerlingen vanuit een andere rol moeten spreken.

6. Geef tussentijdse feedback

Feedback is een krachtig instrument om de taalvaardigheid van je leerlingen te verbeteren. Dat geldt niet alleen voor de feedback die je als leerkracht geeft, maar ook voor de feedback die leerlingen geven aan en ontvangen van hun medeleerlingen.

Een effectieve feedbackcyclus bestaat uit drie elementen: *feedup*, *feedback* en *feedforward* (Brooks et al.: 2019):

	Feedup: Waar werk ik naartoe?	Feedback Hoe doe ik het?	Feedforward: Wat is de volgende stap?
Wat?	Leerlingen hebben kwaliteitsbesef: ze zijn vertrouwd met de doelen en succescriteria van een taak.	Leerlingen weten waar ze staan in het leerproces.	Leerlingen weten wat ze moeten doen om toe te werken naar de doelen.
Hoe?	● Formuleer heldere leerdoelen bij de start van een lessenreeks (denk aan: inlichtingen vragen) en de succescriteria die aan dat doel gekoppeld zijn (bijvoorbeeld woordenschat en talige structuren, beleefdheidsvormen, lichaamstaal). ● Bij meer complexe spreekopdrachten kun je samen met je leerlingen goede – en minder goede – voorbeelden analyseren, en zo succescriteria afleiden.	● Koppel feedback aan de succescriteria. ● Geef gedoseerde en concrete feedback. ● Combineer klassikale feedback met zelffeedback en peerfeedback. ● Geef na de taak zo snel mogelijk feedback die gericht is op de taakuitvoering (zoals taal, houding). Feedback over het proces (bijvoorbeeld de voorbereiding) kun je eventueel uitstellen tot een volgende spreekopdracht.	● Formuleer concrete suggesties om leerlingen op weg te helpen. ● Laat leerlingen een aantal groeipunten persoonlijke noteren. ● Geef leerlingen tijd en ruimte om actief aan de slag te gaan met de feedback, bijvoorbeeld bij een volgende oefenkans of spreekopdracht (de Vrind et al. 2024).

Feedback die doet leren: **inspirerende werkvormen**

Wil je meer te weten komen over feedback geven die aanzet tot leren? Op de website www.proev.be vind je een overzicht van principes en werkvormen die je kunt toepassen in je praktijk. Scroll op [deze pagina](#) naar beneden om een praktijkvoorbeeld uit de les Frans te lezen. In dat praktijkvoorbeeld schrijven leerlingen een blog en maken ze een vlog over hun vakantie. Aan de hand van vijf stappen integreert de leerkracht verschillende vormen van feedback in het leerproces:

1. **Kwaliteitsbesef bijbrengen:** Leerlingen analyseren in duo's blogberichten en vlogs van vorige schooljaren om zo inzicht te krijgen in de succescriteria.
2. **Klassikale feedback:** Na een lesuur dienen leerlingen een eerste versie van hun blogbericht in. De leerkracht bekijkt vluchtig alle blogs en bespreekt klassikaal enkele werkpunten, waarna leerlingen hun tekst verbeteren en een tweede versie indienen. Op die versie krijgen ze aan de hand van codes nog individuele feedback.
3. **Peerfeedback:** Leerlingen oefenen in kleine groepjes hoe ze een vlog kunnen opnemen. Ze geven elkaar feedback op basis van de succescriteria en formuleren minstens één groepspunt voor zichzelf.
4. **Zelffeedback:** Leerlingen herbekijken en evalueren hun vlog aan de hand van de succescriteria. Ze kiezen zelf of ze een nieuwe versie willen opnemen, maar leveren hun vlog uiteindelijk samen in met het persoonlijke groepspunt dat ze eerder noteerden.
5. **Individuele feedback:** De leerkracht geeft gerichte feedback op de vlogs. Leerlingen noteren opnieuw een of meer groepspunten en nemen die er bij een volgende opdracht opnieuw bij.

Hoe zorg ik dat leerlingen goede peerfeedback leren geven?

Verschiedende studies tonen een verband aan tussen peerfeedback en de ontwikkeling van spreekvaardigheid (van Ginkel et al.: 2015). Toch is goede peerfeedback kunnen geven niet vanzelfsprekend: leerlingen moeten voldoende kennis hebben van de succescriteria, en moeten kunnen oefenen op feedback geven en ontvangen. Peerfeedback geven is dus een vaardigheid die je kunt trainen:

- **Kennis van succescriteria:** Maak leerlingen vertrouwd met de succescriteria door die op voorhand met hen door te nemen, en waar mogelijk te koppelen aan concrete voorbeelden. Laat leerlingen focussen op een beperkt aantal criteria (bijvoorbeeld oogcontact en stemvolume, open lichaamshouding en gebruik van beleefdheidsvormen), zodat de cognitieve belasting niet te hoog ligt.
- **Oefenen op feedback geven en ontvangen:** Modelleer hoe je zelf feedback geeft op een geanonimiseerde en/of oude taak zodat leerlingen vertrouwd zijn met het feedbackproces. Laat leerlingen feedback geven op een spreekactiviteit die je zelf voordoet, of op korte videoclips op Youtube. Reik leerlingen de juiste taal aan om feedback te formuleren.
- **Controleer de kwaliteit van de peerfeedback:** Laat leerlingen hun feedback staven met voorbeelden en aanvullen met een concrete tip. Ga na of de leerlingen de feedback van hun medeleerlingen zinvol vonden.

Praktijkvoorbeeld: spreek- en feedbackoefening

Oefenen op feedback geven en ontvangen (gebaseerd op Meindersma & Wurth 2023)

Na een lessenreeks over hobby's en vrije tijd krijgen leerlingen de opdracht om in kleine groepjes over hun hobby's te spreken. Voorafgaand aan de opdracht geeft de leerkracht instructie over de kenmerken van goede feedback: leerlingen beschrijven wat ze gezien of gehoord hebben, geven aan welk effect dat had op hen als toehoorder, en geven een concrete tip. De leerkracht overloopt de succescriteria van de opdracht aan de hand van een beknopte rubric.

Daarna worden leerlingen verdeeld in groepjes van drie. Leerling A presenteert één minuut over een hobby of activiteit, leerling B geeft feedback op maximum twee criteria (zoals oogcontact en woordenschatgebruik) en leerling C observeert hoe de leerlingen feedback geven en ontvangen. Na de eerste ronde bespreken de leerlingen kort of de feedback duidelijk en nuttig was. Daarna wisselen ze van rol. In een klassikale nabespreking wordt ingegaan op welke feedbacktips het meest bruikbaar waren.

Oefenen op talige feedback geven

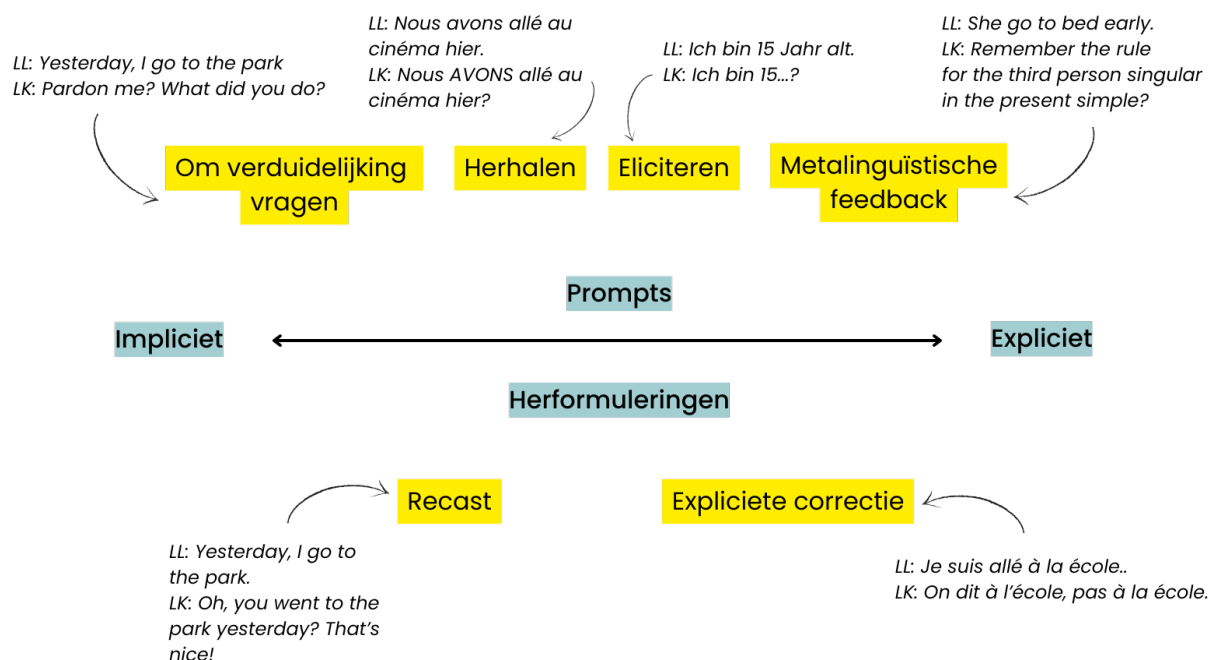
In een lessenreeks over informatie geven en vragen oefenen leerlingen op relevante woordenschat en talige structuren. Daarna gaan ze aan de slag met enkele dialogen. Leerlingen werken in groepjes van vier. Twee leerlingen spelen een rollenspel op basis van een fiche (bijvoorbeeld een treinticket kopen aan het loket). Een derde leerling krijgt een modelvoorbeeld van de dialoog met de belangrijke structuren in het vet aangeduid. Zijn taak is om te luisteren naar de dialoog en te controleren of die structuren correct gebruikt worden. Een vierde leerling let op lichaamshouding en stemgebruik. Na de uitvoering geeft iedereen kort feedback met enkele suggesties voor verbetering. Daarna wisselen ze van rol.

Integratie van zelf- en peerfeedback

Voor een nieuwe spreekopdracht bekijken leerlingen de feedback van een vorige taak. Ze formuleren twee persoonlijke groeipunten. Daarna oefenen ze hun spreekopdracht in groepjes van drie. Voordat ze beginnen, vertellen ze hun medeleerlingen op welke twee punten zij extra moeten letten. Na de presentatie benoemen de andere leerlingen de sterke punten en vervolgens gaan ze in op de groeipunten. Sprekers noteren welke tips ze nog kunnen meenemen naar een volgende oefenkans en noteren eventueel ook nieuwe groeipunten.

Op welke manieren kan ik feedback geven op taalfouten die leerlingen maken?

Onderzoek onderscheidt verschillende manieren om fouten van leerlingen mondeling te corrigeren – gaande van meer expliciete tot meer impliciete vormen. Binnen die verschillende vormen wordt vaak ook een onderscheid gemaakt tussen feedback waarbij de leerkracht zelf het juiste antwoord geeft (= herformuleringen), en feedback die de leerling stimuleert om zichzelf te corrigeren (= prompts) (zie Figuur 1).

Figuur 1: Vormen van correctieve feedback (gebaseerd op Lyster & Saito 2010: 278)

Welke feedbacktechniek is het meest effectief?

Onderzoek wijst uit dat elke aanpak voor- en nadelen heeft:

● Impliciet vs. expliciet:

- Impliciete vormen van feedback zoals recasts kunnen leerlingen als **minder bedreigend** ervaren, maar tegelijk is het mogelijk dat de feedback niet opgemerkt of actief verwerkt wordt (Van den Branden & Vanbuel 2023: 120).
- Explicietere vormen van feedback – zoals metalinguïstische feedback en expliciete correctie – zijn iets meer invasief, maar kunnen vooral bij **beginnende taalleerders** effectiever zijn (Russell & Spada 2006: 138).

● Prompts vs. herformuleringen:

- Prompts, waarbij de leerling zichzelf verbetert, zetten hen **actiever** aan het denken gezet, wat tot meer leerwinst kan leiden (Lyster & Saito 2010). Prompts kunnen bijvoorbeeld ingezet worden om eerder verworven woordenschat en talige structuren verder te **automatiseren**.
- Herformuleringen als recasts kunnen bij meer gevorderde taalleerders een manier zijn om **nieuwe talige structuren** aan te reiken op een meer indirecte manier (Li 2018). Om te vermijden dat leerlingen de recast niet opmerken, kun je het woord of de uitdrukking extra **beklemtonen**, of niet het volledige antwoord van de leerling herhalen, maar enkel de structuur waarop je feedback wil geven.

Hoewel er geen eenduidig antwoord bestaat op de vraag welke feedbacktechniek het meest effectief is, komen er vanuit onderzoek wel een aantal tips naar voren (Li 2018):

- Zorg dat de feedback opgemerkt wordt door de leerling, bijvoorbeeld door ze expliciet te formuleren of door herformuleringen te beklemtonen. Vul je feedback waar mogelijk ook aan met expliciete informatie, waarbij je bijvoorbeeld terugkoppelt naar de leerstof.
- Gebruik een combinatie van verschillende feedbacktechnieken.
- Geef gerichte feedback, waarbij je focust op woordenschat of talige structuren die het meest relevant zijn voor de spreekactiviteit.

Verder lezen: feedback

Wil je meer lezen over feedback die doet leren? Bekijk dan zeker ook de volgende bronnen:

- Vanhoof, S. & G. Speltinckx. *Feedback in de klas. Verborgen leerkanen*. Lannoo.
- De website www.proev.be, waar je concrete werkvormen vindt om je evaluatiepraktijk te versterken.
- Karel de Grote hogeschool ontwikkelde een [toolbox formatief evalueren](#) met allerlei tips en werkvormen voor de klaspraktijk. Voor de les Engels en Frans vind je bijvoorbeeld dit [uitgewerkte voorbeeld](#) gebaseerd op het televisieprogramma The Voice.
- Lees meer over feedback op schrijfproducten in het [referentiekader schrijfvaardigheid](#).

Bronnen

Populariserende handboeken en praktijkgidsen

Kwakernaak, E. 2015. *Didactiek van het vreemdetalenonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Meindersma, Y. & A. Wurth. 2023. Mondelinge taalvaardigheid. In J. Dera, J. Gubbels, J. van der Loo & J. van Rijt (red.), *Vaardig met vakinhoud. Handboek vakdidactiek Nederlands*, 117–135. Bussum: Coutinho.

Surma, T., K. Vanhoyweghen, D. Sluijsmans & G. Camp. 2019. *Wijze lessen. 12 bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel: Ten Brink.

Van den Branden, K. & M. Vanbuel. 2023. *Taal op school*. Kalmthout: Pelckmans.

Literatuurstudies en meta-analyses

Lyster, R. & K. Saito. 2010. Oral feedback in classroom SLA: A meta-analysis. *Studies in Second Language Acquisition* 32(2). 265–302. <https://doi.org/10.1017/S0272263109990520>.

Russell, J. & N. Spada. 2006. The effectiveness of corrective feedback for second language acquisition: A meta-analysis of the research. In J. Norris & L. Ortega (red.), *Synthesizing research on language learning and teaching*, 131–164. Amsterdam: Benjamins.

van Ginkel, S., J. Gulikers, H. Biemans & M. Mulder. 2015. Towards a set of design principles for developing oral presentation competence: A synthesis of research in higher education. *Educational Research Review* 14. 62–80. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.02.002>.

Wetenschappelijke artikels en boeken

Brooks, C., A. Carroll, R.M. Gillies & J. Hattie. 2019. A matrix of feedback for learning. *Australian Journal of Teacher Education* 44(4). <https://doi.org/10.14221/ajte.2018v44n4.2>.

De Vrind, E., F. Janssen, J. Van Driel & N. De Jong. 2024. Improving self-regulated learning of speaking skills in foreign languages. *The Modern Language Journal* 108(3). 601–624. <https://doi.org/10.1111/modl.12953>.

Hall, J.K. 2003. Classroom interaction and language learning. *Ilha do Desterro: A Journal of English Language, Literatures in English and Cultural Studies* 44. 165–187. <https://doi.org/10.5007/2175-8026.2003n44p165>.

Li, S. 2018. Corrective Feedback in L2 Speech Production. *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching*. 1–9. <https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0247>.

Newton, J. & ISP. Nation. 2021. *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking*. New York: Routledge.

Walter, C. 2008. Phonology in second language reading: Not an extra. *TESOL Quarterly* 42. 455–474. <http://dx.doi.org/10.1002/j.1545-7249.2008.tb00141.x>.

TAALTREKKERS

Een aanknopingspunt
voor effectieve taaldidactiek

Vul je rugzak met inzichten rond **effectieve taaldidactiek**
en trek richting **kwaliteitsvol lesmateriaal**

© Vlaams Talenplatform 2025

Bij vragen, neem contact met ons op via:
contact@vlaamstalenplatform.be

VLIR

Ravensteingalerij 27, bus 6
1000 Brussel

[vlaams
ta·lən·plat·form]
laat talen spreken